

Forfatter: Hauch, Carsten

Titel: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Citation: Hauch, Carsten: "En polsk Familie: 1-2. - 1926", i Hauch, Carsten: *En polsk Familie: 1-2. - 1926*, udg. af POUL SCHJÆRFF, 1926-29, s. 207. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hauch01val-shoot-idm140529613294112.pdf> (tilgået 23. april 2024)

Anvendt udgave: En polsk Familie: 1-2. - 1926

Der hensvandt nu flere Maaneder, og Aaret attenhundrede og tredive var allerede begyndt. Imidlertid talte Starosten til Adalbert om Patrioternes Planer, og yttrede da tillige sin Glæde over, at denne, ved en hensigtsmæssig Opdragelse, og ved sit Ophold i Udlandet, lykkelig havde undgaaet den Svindel, der neddrog saa mange af hans Landsmænd i Afgrunden; og overhovedet lod det, som Starostens Tillid til Adalbert hver Dag tiltog. Denne søgte derimod saameget, som »muligt, at undgaae disse Samtaler, thi han følte dybt det Mislige i saadanne Forhold, hvori man modtager fortrolige Meddelelser fra to Sider, og hvori selv den redelige Mand kan synes troløs, fordi han mod sin Villie er henkastet paa den Vei, hvorpaa ellers kun Underfundigheden pleier at vandre.

Desuden kunde Adalbert vanskelig tilbagetrænge den Tanke, at hans Fader ikke havde ganske Uret i sine Meninger, og at han maaskee selv altfor ubesindigt havde indladt sig med et Partie, hvis Planer han dog ikke ganske kiendte, og uagtet han af alle Kræfter kæmpede mod denne sin Tvivl, saa lykkedes det ham ikke altid at neddæmpe den.

Imidlertid skiftede atter Emilie Lune, og nærmede sig til Adalbert med en Venlighed, der var større, end den nogensinde før havde været; paa samme Tid viste hun sig saa elskværdig, at hun sikkert igien havde bedaaet ham, hvis han ikke i sin bestandig stigende Tilbøielighed for Leontine havde funden en Modvægt mod hendes Tryllekonster. Noget længere hen, da Foraaret nærmede sig, mødte Emilie ham ofte i Havens eensomme Gange, hun 208 indlod sig da i Samtaler med ham, under hvilke hun udfoldede saamegen Kløgt, og viste et saa sikkert Blik baade for Begivenheder og Personer, at Adalbert undrede sig derover, og tidt glemte sin Plan at flye hendes Selskab.

Casimir var i dette Foraar sielden hjemme, og kun af og til hørte man Knaldet af hans Gevær og Fidelios Giøen i Skoven; ja undertiden blev han endog ude om Natten, og streifede da, som Michael fortalte, omkring paa de ufremkommeligste Steder. Emilie og han talte nu kun lidet til hinanden, og dog stod han tidt ved hendes Side, naar hun gik fordybet i Samtale med Adalbert, og mindst syntes at tænke derpaa.

En Aften i Mørkningen overraskede han dem begge i et eenligt Lysthuus, hvor de toge Plads for at undgaae et pludseligt Regnskyl. Et bittert Smil fremtrængte sig paa hans Læber, da han saa dem, men istedenfor hurtig at gaae igien, som han pleiede, satte han sig denne Gang ved deres Side. »Skal De ikke paa Jagt i Nat?« spurgte Emilie. »Nei,« svarede han, »Aftenen er mørk og regnfuld, Taagerne farve Maanens Kinder graae, den rødmer ikke mere, som den pleier, og ligner i Aften Qvinderne, thi de skulle tidt heller ikke rødme om Natten, ja neppe engang i Tusmørke.« - »Da forsikrer jeg Dem paa, at der gives Vittigheder, hvorover jeg rødmer baade ved Dag og ved Nat, men det er rigtignok ofte paa deres Vegne, som sige dem,« svarede Emilie. - »Jeg skal ikke længe sætte Deres Undseelse paa Prøve,« sagde han, »jeg kommer blot for at sige Adalbert, at Onkel Czernim spørger efter ham.« - »Er Onkel Czernim her?« raabte Adalbert og sprang op. - »Han kom nylig, og dog har jeg alt havt en Strid med ham.« - »Hvorom?« spurgte Emilie. - »Om Damernes Taushed, han paastod, at 209 de ikke kunde tie, jeg paastod det Modsatte, og anførte, som Beviis, den store Taushed, de iagttage angaaende deres Kiærlighedseventyr.« - »Det glæder mig for Deres Skyld, at Oberst Czernim er kommen,« sagde Emilie, »thi nu er der dog En, der kan hielpe Dem i Striden med Deres værste Fiende.« - »Min værste Fiende!« gientog Casimir med et Blik paa Adalbert, »veed De, hvem det er?« - »Det er Tiden,« svarede Emilie, »den langsomme, ubarmhiertige Tid, thi Lediggang og Kiedsomhed ødelægge baade Dem og Deres Lune, Casimir.«

De gik nu op og fandt Czernim i Spisesalen, hvor han med stor Opmærksomhed lyttede til Starostens Fortælling om hans sidste Ophold i Warschau. Efter nogen Tid gik imidlertid Starosten, i det han undskyldte sig med aldeles nødvendige Forretninger.

Casimir syntes denne Aften meget overgiven, og taledes meer, end han pleiede. Tilsidst begyndte han igien at angribe Qvinderne, paa hvilke han i denne Tid ved alle Leiligheder stiklede. »Troer du,« sagde han saaledes til sin Onkel, »at vore unge Damer endnu vilde være meget tilbageholdne, hvis de alle lignede hverandre paa et Haar?« - »Et fordømt Spørgsmaal!« svarede Czernim, »hvis de alle lignede hverandre paa et Haar, da kunde jo enhver Qvinde oven i Kiøbet angribe sin Medbeilerinde for de Synder, hun selv begik. Rimeligviis vilde det da gaae dem, ligesom Tyrkinderne, der, naar blot deres Ansigter ere skiulte, ikke bryde sig stort om, hvad de for Resten vise.« - »Casimir er en stor Philosoph,« anmærkede Emilie. - »Vist er han en Philosoph,« svarede Czernim, »han har ikke lært noget i Særdeleshed, derfor kaster han sig paa det Almindelige, saaledes blive de fleste Philosopher til i denne Tid.«

Casimir tillod sig nu ogsaa flere Spotterier over Qvindernes Bestandighed. »De ere i det mindste 210 ligesaa bestandige, som Mændene,« sagde Emilie. - »Ganske rigtig, Frøken Emilie! Den Ene har kun lidet at lade den Anden høre. Veed du i øvrigt, hvorfor Maanen saa tidt viser dig sine Horn, min Dreng?« - »Hvorfor?« spurgte Casimir, men Emilie taug, vendte sig om og gik. - »Fordi den mærker saamegen Utroskab om Natten, naar den vandrer over Himlen, at den anseer hiint Sindbillede for det meest passende, den kan vise dig.«

Den næste Morgen besøgte Czernim Adalbert paa hans Kammer. »Jeg foregav rigtig nok i Gaar,« sagde han, »at jeg blot kom for at hilse paa Starosten, men der er endnu een Grund til min Ankomst, viis mig den

Villighed at kalde paa Michael.« Adalbert saae forundret paa sin Onkel. - »Michael er en simpel og enfoldig Mand,« sagde Onkelen, »men han er tro som Guld, og længst indviet i vore Planer; da Regieringen imidlertid ikke har stor Tillid hverken til ham eller til mig, ville vi, for at undgaae Mistanke, vælge dit Kammer til vor Sammenkomst.«

Uden at svare gik Adalbert ud paa Gangen, hvor han fandt Michael, der aabenbar ventede paa at blive kaldet. Paa hans Bud fulgte strax den Gamle, og smuttede ind i hans Kammer, derpaa gik Adalbert ind i et Sideværelse, og lod sin Onkel og Michael alene.

De taledede temmelig længe med hinanden, hvorefter Michael gik. Czernim kaldte nu Adalbert tilbage og sagde: »Tilgiv denne Samtale, den var nødvendig, thi Ingen, der ei i længere Tid er prøvet, bør, efter vor Vedtægt, indvies i vore hemmeligste Planer.« - »Jeg frygter den Time, da jeg skal indvies deri,« svarede Adalbert.« - »Hvad vil det sige?« - »Jeg frygter, vi ere gangne videre i vore Planer, end Ret og Billighed tilstede.« - »Du er en vaklende Natur,« sagde Onkelen. - »Oplys mig om 211 det Rette, da skal jeg ikke mere vakle.« - »Uagtet jeg ikke just ynder vore Geistlige,« svarede Czernim, »kunne de dog være brugbare undertiden, ængstelige Siæle trænge til en Skriftefader, jeg raader dig derfor til at tale med Pater Vincent om dine Tvivl, jeg kiender ingen bedre Mand af det Slags. Glem for Resten ikke din Eed! Min Hest staaer sadlet, farvel!«

I den følgende Nat forsvandt Michael; Starosten blev meget forbittret over hans Flugt, og udsatte en betydelig Belønning for den, der kunde sige, hvor han holdt sig skjult; men det hialp ikke, og ingen Angiver meldte sig.

Nogle Dage efter kom Broder Vincent, for, som sædvanligt, at holde Messe paa Slottet. Da han igien vilde gaae, traadte Adalbert ham i Møde, og bad om han maatte ledsage ham et Stykke paa Veien, hvilket Munken gjerne tillod.

I Førstningen talte de om ligegyldige Ting; blandt Andet spurgte Munken om, hvorfra de mange Skud og de selsomme Røster kom, som de hørte i Skoven. - »Det er Casimir, der jager,« svarede Adalbert, »han forstaaer ved Efterligning af Dyrenes Røst at lokke dem til sig.« - »En urolig Aand driver ham,« sagde Munken. - »En urolig Aand driver os alle, ærværdige Fader!« - »Har du Noget paa Hierte, som du vil meddele mig, min Søn?« - »Naar Ret og Uret ere adskilte som Hvidt og Sort,« sagde Adalbert, »da er det ikke vanskeligt at afgjøre, hvilken Vei vi skulle følge, men naar vægtige Grunde stride mod hverandre, naar Ret kæmper mod Ret, og Pligt mod Pligt, naar en Vei gaaer mod Nord og en mod Syd, og vi nødes til at vælge mellem dem, uden at vide, hvilken der er den rigtige, da kan det neppe kaldes Vankelmod, ærværdige Fader, 212 naar vi standse en Stund, og see os om og betænke os, før vi vandre videre.«

Efter denne Indledning udviklede Adalbert sine Tvivl for Broder Vincent; da denne Udvikling var til Ende, taug Munken en Stund, endelig sagde han: »Det er vist, at vi ofte i denne Skinnets og Falskhedens Verden kunne tvivle om, hvad der bør skee; ikke desmindre er det neppe tvivlsomt, at Hiorden har Ret til at flye den onde Hyrde, der først klipper den med Saxen, og der siden, naar Ulden er borte, og den bæver nøgen i Nattekulden, fordrer dens Liv og Hierteblod.« - »Vide vi da saa vist, om Forsynets Veie stemme med vore?« sagde Adalbert, »vide vi om de Mennesker, vi ville opoffre paa Valpladserne, ikke ere af mere Vigtighed, end vore Planer, og kan ikke vor Opstand styrte Landet i en endnu dybere Elendighed, end den, hvorunder det forhen sukkede?« - »Ja, jeg kiender slige Tvivlens og Modløshedens Øieblik,« giensvarede Munken, medens han kastede sine sværmerske Øine paa Adalbert, »de ere bittere, end alle Legemets Lidelser, bittere, som Dødskampen, hvori Mennesket troer at splittes og forgaae, og ei mere at kunne gienfinde sit eget Væsen.« - »Du begriber vel min Tilstand,« sukkede Adalbert. - »Visselig,« sagde Munken, »mistroede ogsaa jeg mit eget Hierte, da det første Gang opfordrede mig til Opstand og Blodsudgydelse.« - »Og ved hvilke Midler vandt du Tilliden tilbage?« - »Ved Betragtning af Landets bedste Mænd, og ved Opmærksomhed paa deres Færd, thi jeg saae da, at de alle gik den Vei, hvorpaa vi gaae, at de alle satte Velfærd og Liv paa Spil, saasnart det galdt om at kæmpe mod Undertrykkerne, og at værne om Landets Uafhængighed.« - »Men have vi ogsaa Ret til at kæmpe mod den, vi selv erkjendte for Overherre?« - »Vel maa det Klædebon, jeg 213 bærer,« svarede Munken, »lære mig at gyse for hiin falske Frihedsruus, under hvilken de, der ei kunne styre sig selv, ville styre Andre, under hvilken den vilde Begierlighed, der før indesluttedes i Hierterne, nu ogsaa træder frem i blodig Skrift, læselig for det ydre Øie; men en slig Frihed ville vi heller ikke, vi ville kun hævde vore gamle Love og vor velgrundede Ret, og ligesaa vist som det i gamle Dage var Israels Pligt at unddrage sig fra Egypternes Aag, ligesaa vist er det vor Pligt at tilbagevise de Fremmede, der med Vold have trængt sig ind i Landet, og ville udslette Folkets Præg, uden hvilket ingen eiendommelig Udvikling er tænkelig.«

Efter disse Ord satte Munken sig paa en Steen, under et udgaaet Egetræ ved Skovens Ende, og indbød Adalbert til at tage Plads ved sin Side. Derpaa begyndte han med stor Sagkundskab at omtale de forsvundne Dage; han lagde ikke Dølgemaal paa de gamle Tiders Laster og Feil, men han udmalede ogsaa med stærke Træk den Snedighed og Rovlyst, hvormed Fremmede havde benyttet disse Feil, for at sønderslide Landet; han henpegede ogsaa paa den bedre Retning, de Glimt af et høiere Liv, der vare fremgangne af Døden og Opløsningen selv, og viste fremdeles, hvorledes de Ædleste i Landet med stor Selvfornegtelse og usædvanlige Offere havde udkastet Planen til en bedre Fremtid, og hvorledes netop da en fiendtlig Magt

greb ind og tilintetgjorde de unge Spirer og alle Velsindedes Haab; han viste endelig, hvorledes denne Magt vedblev med et Jernaag at undertrykke hver selvstændig og ædel Yttring, saa man enten maatte opgive Siælens og Tankens Frihed, eller vove en Kamp paa Liv og Død med Undertrykkerne.

Til denne Tale lyttede Adalbert med spændt Opmærksomhed, hvert af Munkens Beviser væltede 214 en Byrde fra hans Bryst, hans Vaklen forsvandt, og ivrigere, end nogensinde, besluttede han at dele Skiebne med sine ædlestes Landsmænd, og at ofre sit Liv, om det skulde fordres, for hvad de troede at være Pligt og Ret. Dette sagde han Munken, og bad ham tilgive hin forrige Tvivl. »Der er Intet at tilgive,« svarede Pater Vincent, »Ingen kan kæmpe for den Sandhed, han ikke kiender, thi ellers kæmpede han i Blinde, og det kunde da skee, at han tog en gloende Molok for en lysende Sol, og offrede sit Liv til en Afgud.«

Dermed reiste Munken sig og vilde gaae; men Adalbert holdt ham tilbage ved hans Kiortelflig, nedknælede for hans Fødder og bad ham om hans Velsignelse, hvorpaa Munken lagde sin Haand paa hans Pande, velsignede og indviede ham til en Kæmper for Fædrelandet

Neppe var denne Handling fuldbragt, før de hørte et Skud, og i samme Øieblik styrtede en Stork, der havde bygget sin Rede i Egen over deres Hoved, ned med giennemboret Bryst.

»Casimir er meget uforsigtig,« sagde Munken, i det han opmærksomt betragtede det døde Dyr, »hvor let kunde han ikke have truffet en af os, istedenfor denne Fugl!« Efter disse Ord rakte han Adalbert sin Haand og gik.

Kort efter traadte Casimir frem af Skoven. Da han kom til den Plads, hvorpaa Adalbert nylig knælede, bukkede han sig, tog den døde Fugl op, og betragtede den nøie. »Brystet er knust,« sagde han, »det var et godt Skud.« - »Spild ikke dine Skud paa de stakkels uskyldige Fugle,« sagde Adalbert, »men spar dem til Giengiældelsens Time slaaer.« - »Giengiældelsen! derom skulde du ikke minde mig.« - »Hvorfor ikke?« - »Fordi den kunde træffe dig selv.« - »Mig selv! hvad har da jeg forbrudt?« -

215

»Du har berøvet mig den Skat, uden hvilken jeg ikke gider leve.« - »Min stakkels Broder! du er meget syg.« - »Jeg vilde ønske jeg var død,« svarede Casimir. - »Hvad er det for Drømme, Broder?« - »Dødsdrømme,« svarede Casimir, »alle Veie føre til Døden, men den længste Vei trætter meest, paa den findes de fleste Tiørne og skarpe Stene, vel den, der vælger den korte Sti.«

»Betving denne Fortvivlelse!« sagde Adalbert, »og viis mig ikke dette bittre Had, thi i Sandhed, jeg fortiener det ikke.« - »Virkelig?« - »Hav Tillid til mig, Casimir! indslut ikke din Sorg i dit eget Hierte, men betro den til mig! kan jeg ikke hielpe dig, saa kan jeg dog skienke dig Deeltagelse, det er ogsaa en Trøst.« - »Har du da endnu nogen Godhed for mig?« - »Jeg har dig ligesaa kjær nu, som nogensinde,« svarede Adalbert og greb Casimirs Haand. Da brast endelig den Skorpe, der havde lagt sig om dennes Bryst, og han styrtede med Taarer i Broderens Arme. »Gud være lovet, at jeg har funden dig igien,« sagde han, »vent mig paa dit Værelse i Aften, der skal jeg sige dig Alt, farvel!«